

Після того як визначено ефективність E_{jk} кожної стратегії для кожної цілі та призначено нормована оцінка для кожної цілі v_{jk} , можна визначити загальну ефективність кожної стратегії у вигляді суми

$$E_j = \sum_{k=1}^m E_{jk} * v_{jk} \quad (3)$$

У такій задачі загальна ефективність виражається одним числом - сумою зважених ефективностей. Безпосереднє порівняння цих чисел дає можливість вибрати найбільш ефективну стратегію.

Загальна ефективність для випадку кількісних і якісних цілей. У деяких випадках одна або кілька (але не всі) цілей є якісними (наприклад, «зберегти провідне становище підприємства на ринку туристичних послуг» або «зав'язати потрібні зв'язки в суспільстві»). У таких випадках необхідна інша процедура знаходження критерію загальної ефективності.

Перелічимо основні етапи визначення міри загальної ефективності для змішаних цілей.

1. Визначити загальний очікуваний дохід для кількісних цілей.
2. Визначити ймовірність P_{jk} успіху кожної стратегії S_j для кожної з m' якісних цілей.
3. Визначити оцінку кожній якісній цілі $v_{k'}$, вимірявши її за шкалою стандартної ефективності.
4. Визначити загальний очікуваний дохід I_j для кожної стратегії S_j :

$$I_j = \sum_{k=1}^m I_{jk} * v_{k'} + \int_{-\infty}^{\infty} x_j g(x_j) dx_j \quad (4)$$

Отже, основними процедурами, що пов'язані з постановкою та розв'язком задачі вибору оптимальної стратегії реструктуризації, є наступні: 1) аналіз економічної системи та відповідності процесів, що відбуваються в цій системі; 2) постановка завдання керівництвом; 3) Постановка дослідницької задачі.

Використання запропонованої моделі оцінки стратегії великих підприємств корпоративного типу у сфері туризму, на наш погляд, сприятиме оптимізації формування стратегії її розвитку та підвищення ефективності прийняття управлінських рішень щодо її реалізації.

Література

1. Черчмен У. Введение в исследование операций / У. Черчмен, Р. Аккоф., К. Арнов.– М.: Наука, 1968.- 488 с.
2. Мухин В.И. Исследование систем управления / В.И. Мухин. – М.: Экзамен, 2002. – 384 с.

Рецензент докт. екон. наук, профессор Василенко В.А.

330.342

*Турченяк О.В., аспірант,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Ринкові дифузії та економічні перетворення зумовили глибинні зміни фундаментальних підвалин функціонування підприємств автомобілебудування. Нині необхідною складовою їх успішної фінансової діяльності є своєчасне та детальне проведення об'єктивної фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності. З розвитком ринкових відносин, вагомість цих процесів підвищується, оскільки трансформаційна здатність фінансового капіталу зумовлює їх універсальність, унікальність та значущість у площині економічного середовища підприємств автомобілебудування. На противагу цьому існує суперечливе відношення до фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності. Однією із причин такої ситуації є недостатньо повне теоретичне та методологічне дослідження процесів її здійснення.

Винятково вагомий загально визнаний внесок у наукову скарбницю теоретико-методологічних засад в царині фінансової діагностики здійснили видатні науковці: В. Андрущенко, В. Базилевич, З. Боді, В. Геєць, М. Крупко, І. Лютий, М. Малік, Ф. Мишкін, А. Пересада, В. Федосов, С. Юрій, та деякі інші [1- 7]. Віддаючи належне існуючим науковим фундаментальним розробкам, слід все ж відмітити, існування значних розбіжностей у визначенні сутності фінансової діагностики, та діагностуванні фінансового забезпечення підприємств автомобілебудування стосовно формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності що вимагає подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів оптимального їх вирішення.

За результатами дослідження літературних джерел виявлено, що нині ще не склалося єдиного погляду на місце і роль фінансової діагностики і спостерігається обмеженість висвітлення у публікаціях змісту, завдань та методичного інструментарію її здійснення, яку окремі автори ототожнюють з економічним аналізом. Аналіз первинний як інструмент пізнання світу, універсальний для всіх галузей знань, успішно вирішує основні задачі там, де суспільство недостатньо розвинено для критичної оцінки і ухвалення рішень. Тоді як діагностика – процес розпізнавання стану, постановки діагнозу і ухвалення рішень, як підтримувати організм в робочому стані. Нестача фінансового капіталу може практично повністю паралізувати всю діяльність суб'єкта господарювання, що зумовлює необхідність постійної фінансової діагностики. Це визначає актуальність даної статті, її мету та завдання.

Передусім, розглянемо точки зору вітчизняних і зарубіжних вчених щодо понять фінансового аналізу і фінансової діагностики. Так, Е. Хелферт вважає, що фінансовий аналіз – це і дослідження, і процес, які допомагають відповісти на питання, поставлені в процесі управління [7]. Тобто, з погляду західних фінансистів, наприклад, Л.А. Бернстайна, фінансовий аналіз – це процес, який має своїй на меті оцінку поточного і минулого фінансового положення і результатів діяльності підприємства, при цьому першочерговою метою є визначення оцінок і прогнозів щодо майбутніх умов і діяльності підприємства [6].

А.Д. Шеремет стверджує, що в процесі фінансового аналізу можна одержати невелике число ключових (найбільш інформативних) параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, на основі яких практично всі користувачі фінансових звітів ухвалюють рішення по оптимізації своїх інтересів [5]. Інший відомий фінансист-аналітик І.А. Бланк також точно визначає суть фінансового аналізу як процесу дослідження фінансового стану і основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості і забезпечення його ефективного розвитку [2]. На думку О.В. Ефімової, фінансовий аналіз – це процес, заснований на вивченні даних про фінансовий стан підприємства і результати його діяльності [3]. За переконанням І.Т. Балабанова, фінансовий аналіз – глибоке, науково-обґрунтоване дослідження фінансових відносин і руху фінансового капіталу в єдиному виробничо-торговому процесі [1]. Н.А. Русак, В.А. Русак так інтерпретують це поняття: „фінансовий аналіз – це дослідницький процес, головною метою якого є вироблення найбільш обґрунтованих припущень і прогнозів зміни фінансових умов функціонування суб'єкта господарювання” [4]. Не можна не погодитися з вищевикладеними думками щодо суті фінансового аналізу як процесу, головною метою якого є відпрацювання прогнозів і припущень.

Що ж до поняття діагностики взагалі і фінансової діагностики зокрема, то цю проблему досліджують лише поодинокі науковці. У цьому зв'язку інтерес представляє точка зору відомого французького ученого Б. Коласса, який в своїй роботі „Управління фінансовою діяльністю підприємства” стверджує наступне: „...для відповідального фінансиста займатися діагностикою – це означає розглядати фінансове положення підприємства так, щоб виявити в динаміці симптоми явищ, які можуть затримати досягнення направленої мети і рішення задач, піддаючи небезпеки плановану діяльність. Це припускає вироблення коректуючих рішень і перегляд цілей і прогнозів” [8].

За допомогою фінансової діагностики стає можливим не тільки відстежувати стан об'єкта на кожному інтервалі часу, а й ідентифікувати його стан. На нашу думку, фінансова діагностика – це процес оцінки стану і виявлення проблем господарюючого об'єкта, пов'язаний із розробкою шляхів і напрямків їх можливого розв'язання.

Фінансова діагностика формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності підприємства автомобілебудування передбачає здійснення повномасштабного аналізу за результатами його господарської діяльності та відпрацювання оптимальних своєчасних пропозицій щодо усунення виявлених різноманітних недоліків, і тому повинна бути обов'язковою складовою управління будь-якого підприємства. Підвалинами фінансової діагностики підприємств автомобілебудування повинні бути постійний аналіз та контроль за складом, структурою та рухом фінансового капіталу, для визначення їх раціональної структури і обсягу. Виходячи з цього фінансова діагностика підприємства автомобілебудування повинна включати оцінку його фінансового стану, аналіз активів, визначення

платоспроможності та ліквідності балансу, який передбачає деяку перебудову активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення, а також оцінку структури джерел фінансового капіталу.

Фінансова діагностика заснована на здійсненні внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства, змістом якого є: аналіз майнового стану підприємства; аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства; аналіз кредитоспроможності; оцінка використання майна та вкладеного капіталу; аналіз власних фінансового капіталу; аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Фінансова діагностика значно розширює коло проблем для вивчення і дозволяє вирішувати більш складні проблеми стратегічного характеру. В умовах ринкової економіки підприємство автомобілебудування вступає в конкурентні відносини з іншими виробниками. Для уникнення банкрутства і забезпечення високої конкурентоспроможності підприємству автомобілебудування необхідна фінансова діагностика. Фінансова діагностика є одним із інструментів дослідження ринку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства автомобілебудування, за допомогою якого відбувається раціональний розподіл фінансового капіталу.

Основними завданнями фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності підприємств автомобілебудування повинні бути: об'єктивна оцінка динаміки ліквідності та платоспроможності підприємства; оцінка рентабельності та фінансової стійкості підприємства; визначення ефективності використання фінансового капіталу; аналіз забезпеченості його власними оборотними коштами; визначення стану підприємства на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності.

Застосування фінансової діагностики дозволяє не тільки визначити потребу фінансового капіталу, а і сприяє уникненню встановлення необґрунтованих фінансових нормативів при фінансовому плануванні та здійсненню жорсткого контролю за їх раціональним використанням.

Метою фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності є встановлення внутрішніх і зовнішніх чинників та інтенсивності їх впливу на ефективність процесу фінансового забезпечення підприємства автомобілебудування та розробка фінансових планів і прогнозів щодо напрямів і способів поліпшення фінансового забезпечення. Відповідно до результатів та висновків діагностики обираються методи фінансового забезпечення, які найбільше відповідають його фінансовому стану та його потенціалу і ринковим можливостям та впливу зовнішнього середовища, здійснюється оцінка використання позитивної дії чинників, ефективності обмеження негативного їх впливу, розробляються необхідні заходи. Склад, структура і обсяг джерел фінансового капіталу зумовлені дією різноманітних факторів. Це форма власності і організаційно-правові форми діяльності підприємства автомобілебудування, його галузева приналежність, фактичні розміри виробництва, фінансовий стан, теоретична і практична можливість залучення додаткових фінансового капіталу з різних джерел, стратегічні цілі і поточні завдання функціонування на певному проміжку часу, фінансова політика підприємства, рівень управління тощо. Тому, для фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності підприємства автомобілебудування доцільно застосовувати наступні критерії оцінки: стан фінансово-виробничої діяльності; структура витрат виробництва; обсяг фінансових результатів; обсяг та структура фінансового капіталу; обсяг та структура джерел фінансового забезпечення; структура дебіторської та кредиторської заборгованості; показники фінансових потоків:

На підставі цих критеріїв визначається інтегральна функція, значення якої характеризує стан фінансового забезпечення, і на основі якої має прийматися відповідне управлінське рішення. Крім того, за кожним з цих критеріїв можливо вдосконалення виробничої діяльності підприємства автомобілебудування.

Передусім слід обґрунтувати методи та методичні прийоми до здійснення фінансової діагностики. Метод – це спосіб, прийом пізнання явища. Методика (методичний підхід) – це сукупність методів вирішення конкретного завдання.

Необхідно відзначити, що в існуючій економічній літературі зустрічаються різноманітні методичні підходи щодо здійснення фінансової діагностики суб'єктів господарювання. Так надаються пропозиції при аналізі фінансового стану розраховувати коефіцієнти платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості тощо.

Спроби систематизувати методичне забезпечення фінансової діагностики в економічній літературі майже не спостерігаються. Учені-економісти зосереджуються на висвітленні окремих методичних підходів до діагностики фінансового стану, що, ґрунтуються, головним чином, на використанні інтегральних показників або системи часткових показників.

Основними методичними підходами, які можуть бути використані під час фінансової діагностики є:

1. Агрегатний, коефіцієнтний та інтегральний підходи до фінансової діагностики:

агрегативний підхід полягає в обчисленні оціночних агрегатів, що розраховуються ґрунтуючись на фінансовій звітності, на підставі якого будується балансова модель оцінки фінансової стійкості підприємства;

коефіцієнтний підхід заснований на розрахунку відносних показників (коефіцієнт автономії, абсолютної ліквідності, рентабельності тощо);

інтегральний підхід, який передбачає використання спеціально розроблених економіко-математичних моделей для отримання узагальнюючого висновку.

2. Математичні та графічні методи:

математичні методи передбачають розрахунок цифрових значень показників, на основі яких робиться остаточний висновок.

графічний метод передбачає побудову „поля оцінювання”, його поділ на певні сегменти. Графічний метод можна використовувати як допоміжний інструмент.

Зазначені методи та підходи для проведення фінансової діагностики є загальними і тому, повинні бути адаптовані до специфіки функціонування підприємств автомобілебудування.

Після обрання методу здійснення фінансової діагностики, слід провести збір інформації та передбачити створення інформаційного поля. Для фінансової діагностики варто використовувати зовнішню та внутрішню інформацію. До зовнішньої інформації відноситься: відкрита інформація офіційних джерел та засобів масової інформації, звітів, реклами, Інтернету, інформація національних та міжнародних інформаційних служб. Внутрішня інформаційна база створюється на підставі фінансової, статистичної, бухгалтерської та податкової звітності, а також матеріалів ревізій та внутрішнього аудиту, наказів та розпоряджень керівного складу, доповідних та пояснювальних записок, програм, планів та проектів розвитку підприємства автомобілебудування.

Діагностика може бути проведена з використанням кількісної, якісної та змішаної інформації. Кількісна інформація ґрунтується на інформації фінансової звітності. Якісна інформація надходить від експертів, які збирають та оцінюють інформацію, така інформація носить суб'єктивний характер. Змішана інформація базується на поєднанні даних кількісної та якісної інформації.

Після збору та упорядочення і систематизації інформації доцільно проведення аналізу фінансового забезпечення підприємства автомобілебудування. Обов'язковим є проведення аналізу динаміки показників, яка проводиться шляхом порівняння фактичних показників з плановими показниками та показниками за минулі періоди. Фінансовий аналіз може бути зовнішнім та внутрішнім. Зовнішній аналіз базується на звітних даних, базою аналізу є обмежена частина інформації про діяльність підприємства автомобілебудування. Внутрішній аналіз – використовує всю достовірну інформацію про стан справ підприємства автомобілебудування, якою володіє лише певне коло осіб, як правило, керівництво і його підрозділи. Внутрішній фінансовий аналіз глибше досліджує стан фінансового забезпечення на підприємстві, ефективність використання фінансового капіталу, оскільки проводиться на підставі оперативної бухгалтерської інформації. Результати внутрішнього аналізу використовуються для планування, контролю та прогнозування формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності підприємства автомобілебудування.

Наступний крок здійснення фінансової діагностики підприємства автомобілебудування повинен передбачати співставлення розрахованих показників з певними індикаторами. У цій якості можуть виступати еталони та нормативи. Еталони являють собою певні стандарти, які розроблені спеціалістами безпосередньо для конкретного підприємства автомобілебудування. На противагу цьому, нормативи можуть бути державні, галузеві та внутрішні, і являють собою допустимі критичні значення. В результаті співставлення та порівняння розрахованих показників з певними індикаторами встановлюються відхилення факту від плану та визначається рівень прийнятності виявлених відхилень.

Після цього можна встановлювати діагноз, а саме здійснити оцінку фінансового забезпечення підприємства автомобілебудування, виявити „сильні” та „слабкі” сторони, визначити чинники, які зумовили недостатній рівень фінансової забезпеченості функціонування підприємств автомобілебудування. А також, окреслити заходи щодо резервування та використання надмірних обсягів забезпечення фінансовими ресурсами.

Доречно здійснити й оцінку зовнішнього середовища. Нині, дія зовнішніх чинників, які впливають на формування і ефективне використання фінансового капіталу підприємств автомобілебудування, істотно збільшилась, а внутрішня потреба в раціональному управлінні рухом фінансового капіталу шляхом прогнозування, планування, нормування, значно загострилась.

У процесі формування структури джерел фінансового капіталу здійснюється розгляд можливих варіантів розвитку підприємства. Для кожного варіанта розвитку визначається оптимальна структура джерел фінансового капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості.

Зазначені кроки дають підставу сформулювати загальний висновок, в якому узагальнюються результати діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності і на підставі якого приймаються управлінські рішення щодо фінансового забезпечення підприємств автомобілебудування.

Застосування розробленого алгоритму фінансової діагностики формування та використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності підприємств автомобілебудування сприятиме їх ефективності, а також істотно підвищить точність прогнозування та знизить ризиковість діяльності підприємств автомобілебудування, що є важливим в умовах викликів та запитів сьогодення.

Література

1. Балабанов И.Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1998. – С.48.
2. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – Киев: Ника-Центр, 1998. – С.215.
3. Ефимова О.В. Финансовый анализ. - 2-е изд., перераб. и доп. / О.В. Ефимова. – М.: Бухгалтерский учет, 1998. – С.3
4. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справ. пособ. / Н.А. Русак, В.А. Русак.– Минск: Высш. шк., 1997. – С.8.
5. Шеремет А.Д. Финансы предприятий / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М.: ИНФРА-М, 1999. – С.195.
6. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: Пер. с англ. / Л.А. Бернстайн. – М.: Финансы и статистика, 1996. – С.24.
7. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Пер. с англ. под ред. Л.П. Белых. / Э. Хелферт. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – С.52.
8. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособ./ для вузов / Пер. с франц. Под ред. Я.В. Соколова. / Б. Коласс.– М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – С.550.

Рецензент докт. экон. наук, профессор Малик Н.И.

331.101.38

*Обуховський С.С., заступник директора
Департаменту продаж з економіки ТОВ «Хімагромаркетинг», м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ

Основними тенденціями у розробці сучасних концепцій розвитку підприємств використовуються такі методи управління за цілями, в яких застосовується система мотивації досягнення цілей, яка побудована на основі збалансованої системи показників. Визначальним критерієм успішного розвитку підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції є його орієнтація на ефективну реалізацію довгострокових, стратегічних цілей. Запорукою і необхідною умовою такої реалізації є стан і управління інноваційною діяльністю підприємства, активізація креативних процесів, формування сильної організаційної культури для згуртування усіх працівників на досягнення кінцевої мети [7, с. 115].

Питання мотивації персоналу широко вивчається вітчизняними і зарубіжними вченими та практиками: з загальних питань управління П.Ф. Друкера, Т. Пітерса, Р.С. Каплана. З питань мотивації персоналу у вітчизняному бізнесі використані роботи А.М. Колота, Г.А. Дмитренко, Т.М. Максименко.

Так Максименко Т.М. та Дмитренко Г.А. зазначають, що в Україні вирішення проблем підвищення ефективності управління персоналом підприємств набуває гостроти у період переходу до демократичної системи суспільних відносин [9, с. 436]. Як зазначає Т. Пітерс, кількість керівників на одного підлеглого різко зменшилось, тому від співробітників потребується у таких масштабах ініціативність, про яку вони навіть і не могли припускати десять чи двадцять років назад [10]. Саме тому, підприємства щодня потребують розробки мотиваційних програм для персоналу.

Проте, вивчення ряду важливих проблем, пов'язаних з оцінкою діяльності персоналу, досягнення стратегічних цілей підприємства через мотивацію робітників, урахуванням вітчизняної специфіки управління при її формуванні та використанні, не отримало належного розвитку.